

בס"ד, עש"ק פש' "וירא" לסדר "וירץ לקראתם", תשפ"ד

"דירות אירוח"

להקים בעיר 'בית הכנסת אורחים' כמקובל בקהילות רבות³ וכתיאורו של הראנ"ח, אודות העיר קושטא: "ויש בית הקדש אחד בעיר, שהיה בנוי תחתיים שניים ושלישים מימי עולם ושנים קדמוניות. והבית הנזכר, במדור התחתון ממנו היה דר השמש המפקח על ענין הכנסת האורחים ובקור חולים. והמדור האמצעי היה מיוחד להכנסת האורחים תמיד לא יסורו ממנו ארחי ופרחי..."
אף בשכונת מאה שערים בירושלים הוקם "בית הכנסת אורחים אשל אברהם" שיכולים לשהות בו שלשים יום, וכדי לפנות את הסרבנים פנו למשטרה הבריטית! (אגרות הראי"ה ה' רס"ג⁴).

ראש העיר השתיק את המתווכחים, לא עת "לבית מדרש" – יש להחליט! הוא אמר שהוא מהסס אם ל'מפונים' יהיה נח לשהות באותה דירה עם בעלי הדירה ובודאי הם ירצו 'פרטיות'. וכדברי ה'באר משה' (ח"ז חלק ז' קונטרס עלעקטריק ב' סימן ל') שבזמן שיש קור גדול ונשבר התנור בשבת, היה מקום לומר שילך לבית חבירו אולם: "נשתנו העתים, הצער גדול מאוד לילך עם כל המשפחה לבית חברו..."⁵, ולכן מותר לומר לנכרי לתקן ואינו צריך ללכת לבית חבירו במיוחד ש"לרוב אין מקום בבית חברו לכל משפחתו, ולחלק הילדים קשה עוד יותר" (עי"ש בפרטי הדין).

דפיקות חזקות. חרדה אחזה בחברי המועצה. הדלת נפתחה ובפתחה נציגות של בעלי דירות ריקות שבעיר, שהציעו את דירותיהם חנם אין כסף לטובת המפונים, התברר שההיצע עלה על הצורך⁶.

וכאשר המדינה ממנת מלונות למפונים – מסתבר שלפנינו "הכנסת אורחים" של כלל ישראל!

מי כעמך ישראל!

עת מלחמה. ישובים מפונים. חלק המפונים בדרכם אל העיר... היכן יאכלו? היכן ילוננו? היכן יכבסו את בגדיהם, שהרי מניעת כביסה יש בה צער ואף יכולה להביא לידי 'שעמומיתא' (שגעון - עיין גמ' נדרים פ:-פא. ובהשלכות מכך)!

ישיבת מועצת העירייה היתה סוערת. היה מי שטען שיש להחיל "צו חירום להכנסת אורחים" - כל מי שיש בביתו חדרים פנויים - חייב לארח אורחים בביתו!

סערה. לקפות הכנסת אורחים? מי 'המציא' רעיון שכזה (ועוד לפני בחירות...)?

מציע הרעיון לא ויתר והקריא את דברי הגמרא: "ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו, בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על אדם, ועכשיו שאין בית המקדש קיים, שולחנו של אדם מכפר עליו (רבנו גרשם שם: "להכנסת אורחים" ועיין רש"י)".

המתנגדים הסכימו שמדובר במצוה גדולה, אבל מניין שכופים עליה?

המציע חידד את המסר: "וכופין בני העיר זה את זה להכניס אורחים" (רמ"א, חו"מ קס"ג ויסודו בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג תתקי"ח והו"ד במרדכי ב"ב תע"ח¹) - עתה היא השעה הנכונה לקיים את הדברים!

ישיבת מועצת העיר הפכה לבית מדרש. מה מקור הדברים? האם מדין "כפיה על צדקה"²? האם מדין "צרכי העיר" (אג"מ יו"ד א' קמ"ט, באר יעקב א' [אריאלי] סי' מ"ה שצדקה היא מצרכי העיר)? ושמה תקנת הראשונים (שהרי לא נזכרה בגמ' במפורש)?

אחד מחברי מועצת העירייה הזכיר נשכחות. בישיבת מועצת העיר מלפני כמה שנים, הוא העלה הצעה שנדחתה (מחוסר תקציב, כמובן):

¹ ש"ך יו"ד רנ"ו ס"ק א': "והיו כופין זה את זה להכניס להן אורחים וחלק להם צדקה"

² אכמ"ל כיצד ואיך כופין על צדקה, ואם מדובר באורח עניי. וכתב מהרי"ל, ליקוטים אות ס' בהגדרת מצות הכנסת אורחים: "דוקא הכנסת עשירים ומכובדים, כשנתאכסנו אצלו שאז יקבלם בסבר פנים יפות לנהוג בהם כבוד ולהכין תפונקים בשבילם. וראייה מאברהם אבינו שסבר המלאכים היו אורחים, והרבה לשחוט

בשבילם ג' שוורים להאכילם הלשונות בחרדל. אבל הכנסת עניים בכלל צדקה היא". וע"ע ויברך דוד, ח"ב, צדקה, סי' רס"ז, ושם.

³ בבית הכנסת ה'חורבה' היה מתחם הכנסת אורחים - עיין, אבני זכרון (גרייבסקי) עמ' 27, בערכו בויקפדיה ⁴ עיין, מאה שערים וסביבתה עמ' 74 ואילך.

⁵ כאשר המדינה ממנת מלונות למפונים - מסתבר שיש כאן "הכנסת אורחים" של כלל ישראל!